

Muõ n đõ n thôn Lao Chõ i 2, xã Y Tý, huyõ n Bát Xát, tõ nh Lào Cai, nõ i ngõ i Hà Nhì sinh sõ ng, phõ i xuyên qua mõ t cánh rõ ng già. Cõ nhìn nhõ ng cánh rõ ng bõ t ngàn xanh, tõ ng tõ ng, lõ p lõ p đõ biõ t cõ dân õ đây õ ng xõ võ i rõ ng nhõ thõ nào. Nhõ ng cây gõ lõ n 3 ngõ i õm không xuõ đõ ng yên õ n, không xa quõ c lõ là mõ y. Tõ bao đõ i nay, ngõ i Hà Nhì đã sõ ng võ i nhõ ng luõ t tõ c giõ rõ ng cõ a cha õng mình truyõ n lõ i. Đõ i võ i hõ , rõ ng là mái nhà lõ n chõ che, là hũ gõ o, vì thõ mõ i hành vi thô bõ o võ i rõ ng đõ u bõ lên án và có nhõ ng hình phõ t thích đáng. Mõ i thôn có nhõ ng khu rõ ng riêng, cõ ng đõ ng thôn bõ n đõ ng ra bõ o võ . Ngõ i có trách nhiõ m theo dõi, cõ m cân nõ y mõ c là kiõ m lâm thôn do dân bõ u ra.

Ngõ i Hà nhì phân biõ t rõ rõ ng đõ u nguõ n, rõ ng thiõng, rõ ng cúng, nõ i đây dù có cây khô, cây chõ t nhiõ u cũng không đõ c vào lõ y. Ông Ly Giõ Lúy õ thôn Lao Chõ i 1 kõ : Hàng năm tõ ng thôn quy đõ nh nhõ ng ngày đi lõ y cõ i, kiõ m lâm thôn thông báo rõ ràng cho dân đõ cho hõ chuõ n bõ . Cõ làng cùng đi lõ y cõ i vào ngày đó, mõ i nhà cõ 1 ngõ i và quy đõ nh mõ i ngõ i đõ c lõ y bao nhiêu bó, mõ i bó chõ ng 40-50 kg. Võ y khi dân cõ n gõ đõ ng nhà thì có đõ c chõ t không? Anh Tráng A Vũ, trõ ng ban văn hoá xã bõ o: “Tõ t nhiên là có, miõ n là ngõ i đó có nhu cõ u làm nhà thõ c sõ và phõ i xin phép kiõ m lâm thôn. Ví đõ xin 1 cây gõ , 40 cây võ u thì chõ đõ c chõ t tõ ng đó. Nõ u làm xong nhà mà còn thõ a cũng không đõ c bán lõ y tiõ n, còn thõ a thì cho ngõ i khác đõ làm nhà, bán lõ y tiõ n sõ bõ phõ t.

Ngõ i Hà Nhì quy đõ nh mõ c phõ t phá rõ ng khá nõ ng và rõ t cõ thõ . Chõ t cây trong rõ ng cõ m, dù là 1 cây bõ ng ngón tay cũng bõ phõ t 65 kg gõ o, đõ ng thõ i còn phõ i nõ p 1 con lõ n 36kg, 20kg gõ o, 20 lít rõ õ u cúng thõ n rõ ng và đõ cõ làng ăn trong ngày xét xõ tõ i phõ m. Ai có công phát

hiện ngũgĩ phá rừng số đợc hợng 65 kg gạo mà ngũgĩ vì phạm nộp phạt. Luật làng không nh tay vớ c cán b và ki m lâm thôn n v vì phạm.

Ngũgĩ đợc b u làm ki m lâm thôn ph i h i đ tiêu chu n. Đ u tiên, ph i ch n nh ng ngũgĩ 3 năm gia đình không có ai ch t, ph i có s c kho , th t thà, nh t tình đ khi dân báo ấu có k phá rừng là có th đi ki m tra, xác minh ngay b t k m a gió, đêm t i. V t v , trách nhi m n ng n là th nh ng thù lao cho h theo quy đ nh cũng không có gì đáng k . Ki m lâm thôn đợc đi l y c i tr c m i ng i m t ngày và ch đợc l y h n m i ng i ch ng 10 bó, (kho ng 5 t).

Gi đợc r ng, gi đợc hoà khí trong thôn b n đòi h i ki m lâm thôn ph i chí công vô t , có tinh th n trách nhi m cao. Tuy nhiên theo ông Ly Seo Ch , thôn Lao Ch i 1 thì: “Ph i toàn dân đoàn k t, có ý th c thì m i làm đợc, ch 2, 3 anh ki m lâm thôn dù có 3 đ u, 6 tay mà đ n đ c thì cũng khó gi đợc r ng”.

Cu c s ng c a ngũgĩ Hà Nội Y Tý gi đã khá lên nh u, nh c y gi ng lúa m i và tr ng ngô lai. Tr ng đ n nh u vùng mi n núi nh ng có l ch n i này, tôi m i c m nh n đợc cái thâm u, k vĩ c a đ i ngàn. Tr trên núi cao nhìn xu ng, nhà c a ngũgĩ Hà Nội nh nh ng chi c dù l n, úp li n nhau t o nên m t c nh t ng th t đ p m t, nh t là khi chi u ch ng v ng, s ng tr ng bò lên t nh ng chi c dù y, lan nhanh lên cánh r ng xanh th m...

Minh Hu